

Planera för framtidens goda stad

Slutrapport från IVA-projektet *Framtidens goda stad*

KUNGL. INGENJÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN (IVA) är en fristående akademi med uppgift att främja tekniska och ekonomiska vetenskaper samt näringslivets utveckling. I samarbete med näringsliv och högskola initierar och föreslår IVA åtgärder som stärker Sveriges industriella kompetens och konkurrenskraft. För mer information om IVA och IVAS projekt, se IVAS webbplats: www.iva.se.

Utgivare: Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), 2018
Box 5073, SE-102 42 Stockholm
Tfn: 08-791 29 00

IVAS RAPPORTER: Inom ramen för IVAS verksamhet publiceras rapporter av olika slag. Alla rapporter sakgranskas av sakkunniga och godkänns därefter för publicering av IVAS vd.

PROJEKTRAPPORT (IVA-M): En projektrapport summerar en betydande del av ett projekt. Projektrapporter kan vara en delrapport eller en slutrapport. En slutrapport kan bygga på flera delrapporter. Projektrapporter innehåller en faktabaserad analys, observationer och diskuterar konsekvenser. Slutrapporter innehåller tydliga slutsatser och prioriterade policyrekommendationer. En delrapport är ofta resultatet från en arbetsgrupps insats. Delrapporter innehåller endast begränsade slutsatser och policyrekommendationer. Projektets styrgrupp godkänner alla projektrapporter för publicering och dessa sakgranskas av IVA för att garantera vetenskaplighet och kvalitet.

IVA-M 495
ISSN: 1102-8254
ISBN: 978-91-7082-972-7

Projektledare: Staffan Eriksson, IVA
Illustrationer: Moa Sundkvist
Layout: Anna Lindberg & Pelle Isaksson, IVA

Denna rapport finns att ladda ned som pdf-fil
via IVAS hemsida www.iva.se

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund.....	11
Hållbarhet och resiliens	11
Avgränsningar	12
Rapportens struktur	12
Utgångspunkter	13
Vision – Framtidens goda stad	17
Åtgärder och rekommendationer	19
1. Projektets förslag.....	19
2. Export av samhällsbyggnadstjänster	22
3. FoU-satsningar.....	23
Bostäder – Långsiktig bostadspolitik behövs för tillgång till bra boende	25
Nästa steg	27
Referenser	29
Bilagor	33

Förord

Under 2016–2017 drev IVA projektet Framtidens goda stad. Upptakten till projektet var rundabordssamtal i slutet av 2015, då IVA samlade ett 100-tal initierade personer för att diskutera hur samhällsplaneringen fungerade och vad som önskades för framtiden. Slutsatsen var att processerna har förbättringsmöjligheter och bör utvecklas med tanke på samhällsbyggandets betydelse för att möta framtida utmaningar, stärka demokratin samt Sveriges konkurrenskraft. Med den bakgrunden påbörjade IVA projektet Framtidens goda stad.

Projektet har adresserat stora och komplexa frågor. Huvudsyftet har varit att analysera hur samhällsplaneringen, när det gäller städers utveckling, går till och vad som kan göras annorlunda för att förbättra processerna. Syftet har inte varit att exakt komma fram till vad som behöver göras, eftersom detta skiljer sig åt beroende på omständigheterna. De fyra arbetsgruppernas rapporter¹ utgör kärnan i projektet ihop med den metodik som utvecklats och använts i samspel med ett antal kommuner runt samhällsplaneringsprocessen. Denna styrgruppsrapport är inte avsedd att vara en vetenskaplig rapport utan sammanfattar resultat från de fyra arbetsgrupperna samt lyfter fram frågor som styrgruppen funnit särskilt viktiga.

Arbetet som bedrivits i arbetsgrupperna har fokuserat på urbaniseringens drivkrafter, positiva utvecklingspiraler och framgångsfaktorer i svenska kommuner, attraktiva livsmiljöer och flöden i framtidens städer samt planeringsprocesser. Vi hoppas projektet kommer att ge inspiration till fortsatt planerings- och utvecklingsarbete inom såväl regeringen som inom myndigheter och i kommuner, företag, akademien och civilsamhället.

Styrgruppens ledamöter har varit:

Gabriel Urwitz, Segulah, IVAs avdelning för Ekonomi (ordförande)

Magnus Breidne, projektchef IVA

Mari Broman, ordförande arbetsgrupp ”Den urbana utvecklingens drivkrafter och konsekvenser” (adjungerad till styrgruppen)

Johan Celsing, professor KTH, vd Celsings Arkitektkontor

Anders Egelrud, vd Fortum Värme

Ulrika Francke, vd Tyréns, ordförande IVAs avdelning för Samhällsbyggnad

Kerstin Gillsbro, vd Jernhusen

Gunilla Glasare, chef för avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad SKL

Emma Gretzer, chef miljö och samhällsbyggande Formas

Fredrik Lagergren, vice ordförande arbetsgrupp ”Positiva utvecklingspiraler”, IVAs avdelning för Företagande och ledarskap (adjungerad till styrgruppen)

Anders Hall, utvecklingschef Polismyndigheten
Ulla Hamilton, ordförande arbetsgrupp ”Positiva utvecklingsspiraler”
(adjungerad till styrgruppen)
Arne Kaijser, professor teknikhistoria KTH, IVAs avdelning
för Företagande och ledarskap
Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör Malmö, IVAs avdelning för
Samhällsbyggnad
Eva Nygren, fd chef Investering Trafikverket, IVAs avdelning för Samhällsbyggnad
Peter Nygårds, IVAs avdelning för Samhällsbyggnad
Ulf Ranhagen, ordförande arbetsgrupp ”Attraktiva livsmiljöer och flöden”
(adjungerad till styrgruppen)
Per Strömberg, koncernchef ICA
Åsa Söderström Winberg (fd. Jerring), IVAs avdelning för Samhällsbyggnad
Mattias Tingvall, vice vd Corporate Business Development, Vattenfall

Ordförande för arbetsgrupperna har varit:

Marie Broman, Den urbana utvecklingens drivkrafter och konsekvenser
Ulf Ranhagen, Attraktiva livsmiljöer och flöden
Ulla Hamilton och *Fredrik Lagergren* (vice ordförande),
Positiva utvecklingsspiraler
Åsa Söderström Winberg (fd. Jerring) och *Peter Nygårds* (vice ordförande),
Planerings- och beslutsprocesser

Jag vill här passa på att rikta ett varmt och stort tack till styrgruppen och arbetsgrupperna för det hängivna arbete som ni utfört, och för er vilja att stå till projektets förfogande under knappt två års tid. Med alla intressanta och stimulerande diskussioner under våra möten och studieresor lades grunden till ett ovanligt trevligt och konstruktivt samarbete.

Ett speciellt tack till Atrium Ljungberg, Formas, Fortum, Jernhusen, JM, Sveriges Byggindustrier, Trafikverket, Tyréns, Vattenfall och Volvo som har bidragit med finansiering av projektet.

Slutligen vill vi rikta ett särskilt tack till vår projektledare Staffan Eriksson, IVA, som på ett rutinerat sätt hållit samman processen.

Stockholm, mars 2018

Gabriel Urwitz
IVAs avdelning för Ekonomi (ordförande)

Sammanfattning

En väl fungerande samhällsbyggnadsprocess ska stödja utvecklingen av attraktiva livsmiljöer. I grunden handlar det om Sveriges konkurrenskraft, men också om att medborgarna måste känna tillit till hur samhället utvecklas. Att bo och verka i svenska städer och regioner måste upplevas som tilltalande även i en internationell jämförelse, för att arbetsgivare ska få tillgång till rätt kompetens, för att skolor ska ha bra lärare och för att samhällsservicen ska fungera. Idag är processen uppdelad mellan olika aktörer och nivåer, samtidigt som inte alla kommer till tals. Det saknas en helhetssyn om vad processen ska åstadkomma.

Samhällsplanering är en komplex verksamhet, med lång tidshorisont och som berör oss alla. Det är bekvämt att fortsätta arbeta i etablerade och invanda strukturer. Men om vi ska ta itu med de stora samhällsutmaningarna krävs nytänkande. Det behövs utvecklade strukturer och arbetssätt för att skapa en hållbar ekonomisk utveckling och ett hållbarare resursutnyttjande, minska miljö- och klimatpåverkan, och hantera frågor som migration, demografiska förändringar, trygghet, folkhälsa, fattigdom och sociala klyftor. I utformningen av våra städer och samhällen läggs grunden för att skapa dessa miljöer.

Samhällsbyggnad är en reglerad sektor med lagar och regler som har växt fram under lång tid. Dels för skydd av enskild person och egendom, men också för att skydda nuvarande och framtida gemensamma intressen. Generellt är lagstiftningen väl fungerande även om den av många aktörer upplevs som svår och krånglig. Dock finns det vissa konflikter mellan framförallt Plan- och bygglagen och Miljöbalken som behöver ses över. Frågan om hur riksintressen ska vägas mot andra intressen som till exempel

bostadsförsörjning bör ses över, liksom processen för överklaganden och vilka instanser som är involverade.

Urbanisering, växande befolkning, ökad regionalisering och ekonomisk tillväxt har historiskt sett lett till ökade transporter av människor och varor. Ekonomisk tillväxt ger möjlighet till mer rekreation, vilket också historiskt sett lett till ökade transporter. Det förefaller inte sannolikt att detta mönster kommer att förändras de kommande åren. Utmaningen blir då framöver att hitta nya lösningar, som tillfredsställer transportbehovet men som gör det på ett klimat- och yteffektivare sätt. Centralt här är att minska bruket av fossila drivmedel eftersom de är dominerande i dagens fordonsflotta. Transporterna kan minska dels genom digitaliseringens möjligheter, men också genom en transportsnålare samhällsplanering med en ökad andel kollektiv- och cykeltrafik och gående eller framtida lösningar till följd av ny teknik. En särskild utmaning för samhällsbyggandet är att planera för framtida teknik och resiliens.

Attraktiva samhällen erbjuder attraktiva livsmiljöer. Här ska finnas framtidshopp och utvecklingsmöjligheter. Utbildning, arbeten och bostäder utgör grunden. Just bristen på bostäder för personer med varierade ekonomiska förutsättningar är idag hämmande. Merparten av landets kommuner rapporterar om underskott av bostäder. De sociala konsekvenserna är stora men effekten är även att bostadsbristen hindrar arbetsgivare att rekrytera personal. Avsaknaden av en genomtänkt bostadspolitik har lett fram till en obalans mellan utbud och efterfrågan på bostäder. Bostadsbristen medför också ökade resor vilket inte stöttar en hållbar utveckling.

Städer har i alla tider attraherat människor. De har varit centra för ekonomisk tillväxt och

Projektets förslag

1. Tydligare sammanhållet politiskt ledarskap – både lokalt och nationellt
2. Bredda dialogen och engagemanget i samhällsutvecklingen
3. Stärk regionala och arbets- och bostadsmarknader genom aktiv regionbildning
4. Lös konflikter mellan olika delar av gällande lagstiftning
5. Stärk kommunal, regional och nationell kompetens och kapacitet
6. Tillsätt en samhällsbyggnadsminister och samhällsbyggnadsberedning

utgjort grunden för kulturella framsteg. Eftersom merparten av Sveriges befolkning bor i städer eller tätorter är det också här ett väl genomtänkt klimatarbete kommer att få störst effekt, inte minst genom de stora möjligheterna till integrerade systemlösningar som finns i tätstrukturer. Men urbaniseringen i Sverige sker inte på landsbygdens bekostnad utan utvecklingen går mot ett ömsesidigt beroende.² Det är därför viktigt med en väl fungerande samhällsplanering för hela landet, som möter framtidens krav och ger förutsättningar att utveckla attraktiva miljöer.

Beslut som rör samhällsbyggande berör alla medborgare och får konsekvenser över mycket lång tid. Många aktörer på kommunal, regional och nationell nivå är involverade och berörda. Samhällsbyggnad förutsätter konstanta dialoger, förhandlingar och prioriteringar mellan olika intressen. Ett politiskt system med klara spelregler behövs för att underlätta sådana dialoger. Inte minst är det väsentligt att skapa förutsättningar för att formulera långsiktiga mål och visioner med ett brett stöd. Förutsägbara och långsiktiga mål och processer är även avgörande för att attrahera kapital och minska risken i investeringar. En förutsättning för denna långsiktighet är ett tydligt strategiskt politiskt ledarskap. Det är bara det politiska ledarskapet som kan ta ansvar över lång tid.

För att med kraft ta itu med dessa framtidsutmaningar behöver Sverige en samhällsbyggnadsminister med ansvar och mandat att skapa förutsättningar för att utveckla framtidens goda livsmiljöer. En samhällsbyggnadsminister

skulle kunna arbeta brett med bostads- och infrastrukturfrågorna och lägga grunden för en fungerande bostadspolitik som håller över flera mandatperioder. Men även hantera de frågor som rör samspelet stad och land och utveckling av orter av alla storlekar, vilket är särskilt viktiga i ett geografiskt stort men relativt glesbefolkat land som Sverige. Med ett sammanhållet ansvar finns förutsättningar att möta framtiden på ett sätt som leder till ett mer inkluderande och hållbart samhälle. Vi vill också introducera tanken på en bred parlamentarisk kommitté med uppdrag att arbeta med de långsiktiga ramarna och inriktningarna, på samma sätt som miljömåls- och försvarsberedningen gör idag. Med en samhällsbyggnadsminister skulle det viktiga samhällsbyggandet få högre prioritet därmed en snabbare utveckling. Sverige behöver en samhällsbyggnadsminister som har mandat att brygga över alla sektorer och skapa ett helhetsgrepp i frågorna.

PROJEKTETS ARBETSMETOD

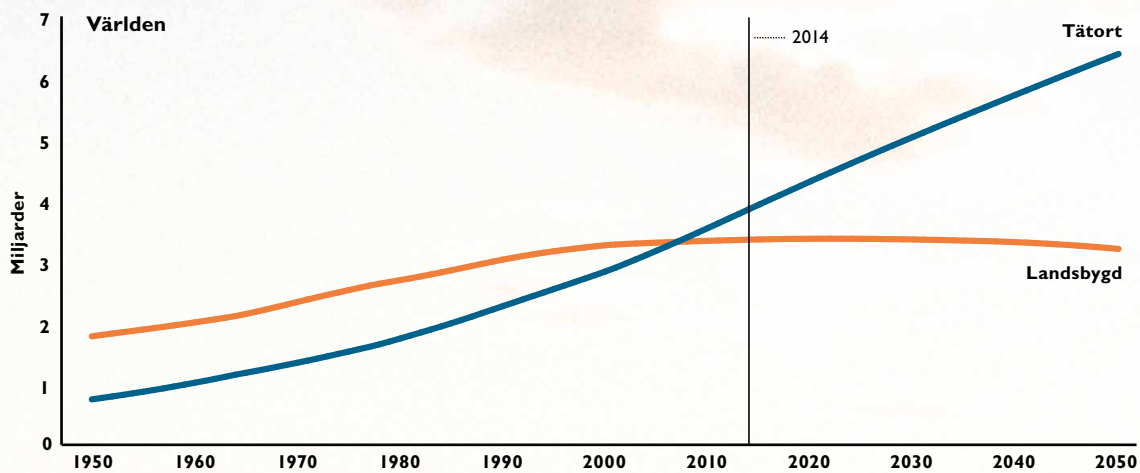
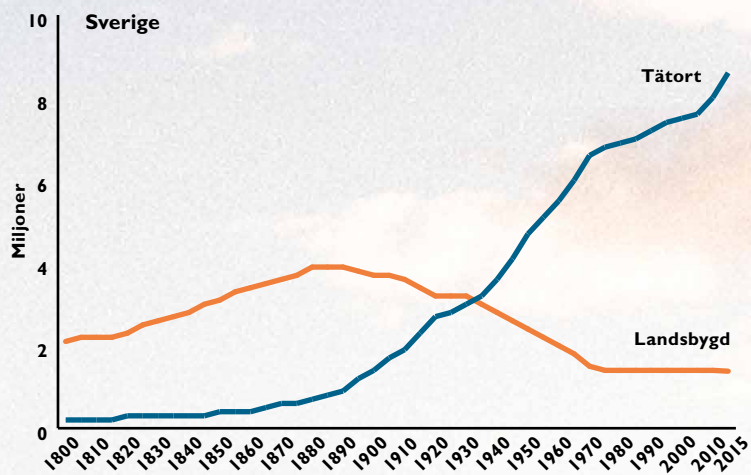
Samhällsbyggnadsfrågor är trots deras stora betydelse i stor utsträckning överlämnad till experter. IVA har i detta projekt strävat efter att bredda dialogen. Styrgruppen bakom den här rapporten kommer därför från alla de områden som måste vara involverade i samhällsutvecklingen: det offentliga, näringslivet, civilsamhället och akademien. Personerna har tillsammans lång erfarenhet från politik och myndigheter, näringsliv och handel, finanssektorn, arkitekter, teknikkonsulter och bostadsutvecklare samt forskning. Under senare år har även civilsamhället tillsammans med de boende blivit en viktigare konstellation för stadsutveckling. Just den breda sammansättningen av projektets olika arbetsgrupper har lett till mycket intressanta, konstruktiva och givande diskussioner.

Att så många personer valt att avsätta tid för IVAs projekt vittnar om intresset och nödvändigheten att hitta nya vägar framåt för att utveckla framtidens goda stad. Projektet har inte alla svar, men har under arbetet lyft några vik-

tiga områden att gå vidare med. Det är projektets förhoppning att resultaten och det material som tagits fram kommer att användas både i Sveriges 290 kommuner och som underlag för att utveckla den nationella politiken.

Aktuella rapporter och utredningar har utgjort underlag under arbetets gång. Merparten av arbetet har bedrivits i fyra arbetsgrupper som har presenterat sina arbeten genom möten, seminarier och rapporter. För att också i praktiken diskutera och stämma av projektets slutsatser och förslag har samarbeten genomförts med kommuner från Luleå i norr till Malmö i söder. Totalt har drygt 35 personer varit engagerade i styr- och arbetsgrupper. Ett 20-tal seminarier har genomförts för att bredda kunskapsunderlaget och för att driva debatt. Delar av materialet har även presenterats på konferenser. Under arbetets gång har studieresor inom och utom Sverige genomförts för att ytterligare vidga perspektiven.

Figur 1: I Sverige överskred antalet invånare i tätort landsbygdens befolkning år 1930. Globalt skedde denna övergång år 2007. Källa: FN, World Urbanisation Prospect – The 2014 revision, Highlights.

Bakgrund

Städer har lockat och samlat människor i alla tider. I årtusenden har städer utgjort grunden för kulturella och ekonomiska framsteg. Sverige är ett i hög grad urbaniserat land. Redan 1930 var det fler som bodde i tätorter än på landsbygd. Globalt skedde övergången först 2007.

Det är därför främst i våra växande städer som arbetet med att tackla många av våra framtidsutmaningar måste ske för att skapa en hållbar ekonomisk utveckling och ett mer hållbart resursutnyttjande, minska miljö- och klimatpåverkan och hantera globala frågor som migration, demografiska förändringar, folkhälsa, fattigdom och sociala klyftor.

Städer och tätorter kan inte ses som isolerade öar utan de är ihopkopplade med den omgivande landsbygden och med varandra i regionala nätverk. Städernas befolkningstillväxt beror främst på höga födelsetal och invandring. I Sverige ser vi inte att befolkningen netto flyttar från landsbygden till de stora tätorterna. Istället sker framförallt en omflyttning inom landsbygden, med växande tätortsnära landsbygd och minskad befolkning på landsbygden längre från centralorter. Det skapar för delar av landsbyg-

den bland annat problem med vikande skatteunderlag, som förvisso idag kompenseras av det kommunala skatteutjämnningssystemet,³ brist på arbetskraft för att upprätthålla offentlig och privat service samt risk för att befolkningen får en känsla av att inte vara del av den gemensamma samhällsutvecklingen.

HÅLLBARHET OCH RESILIENS

FNs hållbarhetsmål, Sustainable Development Goals,⁴ pekar ut städer som ett prioriterat område. Städernas funktion och utveckling är också direkt förknippade med en rad andra av FNs hållbarhetsmål. I Sverige följs målen upp på nationell nivå genom regeringens arbete med Agenda 2030.⁵ I Agenda 2030 understryks hur viktigt det kommunala ansvaret och genomförandet är för att uppnå målen. Enskilda kommunala pilotprojekt har haft stor påverkan på synen på vad god stadsutveckling innebär. Kompetenta kommunledningar driver på utvecklingen som ger nya erfarenheter, och på så sätt bidrar till att möta både lokala, nationella och globala hållbarhetsmål.

Figur 2: FNs hållbarhetsmål. Mål nr 11, Hållbara städer och samhällen, är direkt kopplade till många av de övriga 17 målen.

Andra rapporter publicerade av IVAs projekt

Några grundläggande begrepp

Samhällsplanering – Samhällsplaneringens syfte är att tillgodose grundläggande behov i samhället och rör planering av både stad och land i samspel. Den innehåller både långsiktig strategisk planering och mer detaljerad planering. En hållbar samhällsplanering grundas på en balanserad helhet och innefattar samspelet med miljön såväl som användningen av ekonomiska och sociala resurser.

Samhällsbyggnad – Samhällsbyggnad är ett begrepp inom bygg-, arkitektur-, stadsplanerings- och infrastrukturområdet som innefattar hela kedjan av aktiviteter från tidig planering till genomförande och förvaltning.

Stadsplanering – I stadsplaneringen ska allmänna och enskilda intressen vägas samman både vid förändringar i befintliga områden och när nya områden planeras.

Stadsbyggnad – Stadsbyggnad innehåller både planeringsarbete och genomförande och har ett stort fokus på gestaltning och utformning, det som internationellt benämns "Urban design".

Det finns många begrepp för att beskriva den komplexa planeringen av samhällen och städer varav några beskrivs ovan. För ytterligare fördjupning läs vidare i *Planeringens grunder*, en översikt av Nyström & Tonell, Studentlitteratur.

AVGRÄNSNINGAR

I den här rapporten tar vi upp övergripande frågor för hela projektet, men även olika delar från projektets arbetsgrupper. Projektet har huvudsakligen riktat in sig på processerna runt samhällsplanering i städer och tätorter. Samspelet mellan stad, tätort och landsbygd är en stor och viktig fråga. Då det stora och nödvändiga förändringsarbetet mot framtidens hållbara goda stad drivs av just städer har IVAs projekt valt att fokusera på dessa. Bostadspolitik och tillgång till bostäder är en angelägen fråga som har diskuterats i projektet, om än inte på djupet. Förda resonemang kring bostäder redovisas därför i ett separat avslutande kapitel.

RAPPORTENS STRUKTUR

Rapporten är uppdelad i tre delar. En inledande del där vi tar upp centrala utgångspunkter som vi anser vara viktiga i arbetet med att utveckla framtidens hållbara samhällen. Därefter följer en beskrivning, en vision, av vilka värden framtidens städer bör tillgodose. Avslutningsvis följer några rekommendationer och förslag som vi ser som angelägna för en fortsatt positiv samhällsutveckling. Den här rapporten är styrgruppens sammanfattande slutsatser som primärt vänder sig till politiska beslutsfattare på nationell nivå. IVAs projekt har även publicerat rapporter med politiker och tjänstemän på kommunal nivå som främsta målgrupp. Dessa rapporter är mer detaljerade och adresserar specifika områden.

Utgångspunkter

Samhällsplanering är speciell såtillvida att den berör alla, den har mycket långa ledtider, den involverar många beslutsnivåer och oftast är finansiellt krävande. Eftersom det mesta redan är byggt idag är den stora utmaningen hur den befintliga byggda strukturen ska omvandlas tillsammans med det nytillkomna. Till detta kommer att det som planeras och byggs idag kommer att finnas kvar och bilda den fysiska miljön under mycket lång tid. Samhällsplanering är en komplex verksamhet där kunskaper om arkitektur, teknik och sociala, kulturella och ekonomiska frågor måste integreras. I arbetet kombineras långsiktiga visioner och demokrati med behov av snabba beslutsprocesser. Framtidens planeringsprocess kräver bredare delaktighet, djupare förankring och ökad helhetsyn. Fler aktörer måste vara med tidigt i planeringsprocessen. Det behövs ökad satsning på samverkan mellan det offentliga, näringslivet och akademien. I detta avsnitt sammanfattas några centrala utgångspunkter som utgör grunden för framtidens attraktiva miljöer.

HÅLLBARHETENS TRE DIMENSIONER

Ekologisk hållbarhet – miljön utgör grunden för stadsplaneringen

Ekologisk hållbarhet utgör grunden och innefattar allt som har med jordens ekosystem att göra.⁶

- **Vatten** – föroreningar, grundvattennivåer, sanitet, temperatur, främmande arter.
- **Luft** – föroreningar, partiklar, ozonlagret, klimatsystem, buller.
- **Land** – föroreningar, erosion, landanvändning, främmande arter.
- **Biodiversitet** – arter och habitat (livsmiljöer), GMO.
- **Människors hälsa** – i den mån den påverkas av den yttre miljön i form av föroreningar, buller etc.

Social hållbarhet

– målet med stadsplaneringen

Den sociala hållbarhetsdimensionen sätter människan och individen i centrum och handlar till stor del om välbefinnande, trygghet, rättvisa, makt, rättigheter och behov. En individ har behov, fysiska som psykologiska, och egna mål och drömmar. Att tillgodose människors möjlighet att uppfylla dessa är vad social hållbarhet handlar om. God stadsplanering bidrar med en del, men för att uppnå social hållbarhet behövs insatser från fler politikområden.

Ekonomisk hållbarhet

– redskapet för hållbar stadsplanering

Ekonomisk hållbarhet kan beskrivas som en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. En ökning av ekonomiskt kapital får alltså inte ske på bekostnad av en minskning i naturkapital eller socialt kapital.

Det behövs nya modeller som värderar de långsiktiga effekterna på människan och naturen. En sådan modell sätter den sociala hållbarheten i centrum, det vill säga jordens begränsade resurser sätter ramarna och ekonomin ses som ett medel och en förutsättning. Resiliens, en regions eller en stads förmåga att möta, hantera och återhämta sig från både kända och okända förändringar och störningar, ses om en del av hållbarheten. Möjligheterna att i region- och stadsplanering kunna främja hållbarhet kräver rumsliga och tekniskt-ekonomiska processer och lösningar där synergier och konflikter mellan alla målen kan hanteras.

SAMHÄLLSPLANERING KRÄVER TILLIT. Medborgarna måste lita på att demokratin och det politiska systemet fungerar. En fungerande transparent planeringsprocess med en bred förankring mellan olika intressenter är avgörande

för att ge legitimitet åt kommunernas framtidsplaner. Finns inte förtroendet för den långsiktiga politiska processen blir det svårt att engagera kommuninvånare, kommunens tjänstemän och näringslivet i ett utvecklingsarbete. Om tilltron till det politiska systemet minskar, uppfattningen att det inte fungerar eller gagnar kommuninvånarna, riskerar det att leda till utanförskap och ökade klyftor mellan olika samhällsgrupper och geografiska områden. Samtidigt måste systemet kunna hantera frågor som är av mer regional eller nationell karaktär.

URBANISERINGEN ÄR I GRUNDEN POSITIV.

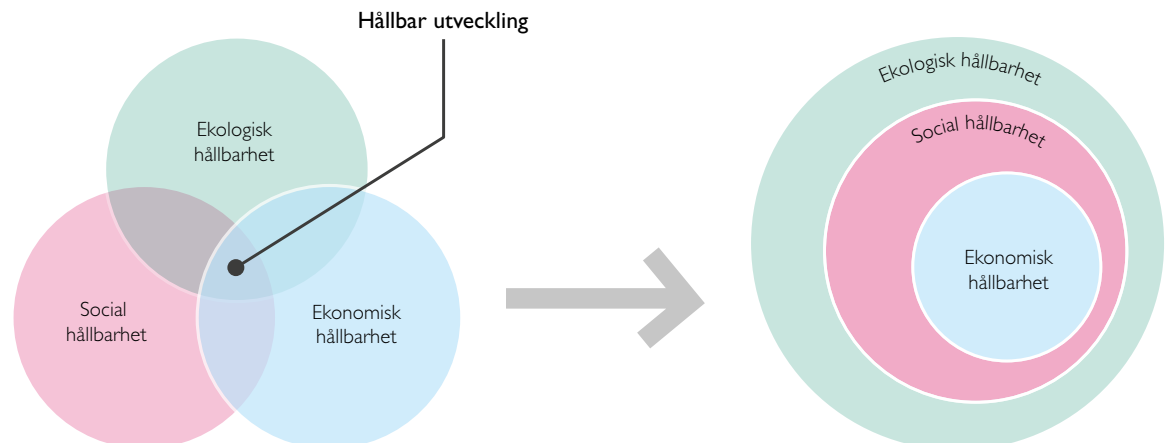
Människor har i alla tider sökt sig till städer eller deras närhet. Städer och tätorter växer av egen kraft. Befolkningstillväxten under de senaste 15 åren beror i de svenska städerna framförallt på födelseöverskott och på invandring, inte på inflyttning från landsbygden. Städernas samlade resurser ger möjligheter att adressera negativa konsekvenser av urbaniseringens tätare och trängre stadsmiljöer. Men urbaniseringen under efterkrigstiden bidrog i allt väsentligt till ett uppdelat stadslandskap där konflikter ofta löstes med skyddszoner som sköt isär bebyggelsen

till en arkipelag av enfunktionella bebyggelseöar. Dagens planering behöver noggrant analysera befintliga strukturer och söka åstadkomma ökad närhet och täthet mellan människor och funktioner. Planeringen har också en viktig uppgift för att skapa energieffektiv bebyggelse, samordnade och resurssnåla transportsystem samt kretslopp för energi, vatten och material.

VI BEHÖVER ETT VÄL FUNGERANDE SAMSPEL MELLAN STÄDER, TÄTORTER OCH LANDSBYGD.

De flesta av Sveriges städer planerar för fler invånare. Samtidigt har många mindre kommuner en annan situation, utan ökad befolkning och med en växande andel äldre inom kommungränsen. Förändrad demografi medför sociala och ekonomiska utmaningar. Därför krävs ett fungerande samspel mellan städer, tätorter och landsbygd. Landsbygden och mindre orter behöver en fungerande centralort som tillhandahåller samhällsservice. Transport och mobilitetsfrågan är även central i den dynamik som uppstår mellan stad och land. Hållbara transporter, bostäder och arbetsplatser i anslutning till kollektivtrafik är också en förutsättning för att vår accelererande förbrukning av resurser skall kunna minska.

Figur 5: För att uppnå en hållbar utveckling måste ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet samverka. I en utvecklade modell av hållbarhet utgör ekologin grunden, social hållbarhet är målet och ekonomin är verktyget.⁷

EN SAMMANHÅLLEN, TRYGG OCH INKLUDERANDE BLANDSTAD GER FRAMTIDSTRO.

En fungerande stad måste erbjuda framtidsutsikter för sina invånare. Grunden är tillgång till boende, utbildning, arbete, service och kultur. Men också att ett område upplevs som attraktivt, inspirerande, tryggt och säkert under dygnets alla timmar. Det måste finnas förutsättningar för individer att förändra sin situation, till exempel genom att byta arbete, utveckla sina fritidsintressen eller att flytta. Men då krävs en mer rörlig bostadsmarknad och större utbud av bostäder i varierade kostnadslägen och upplåtelseformer samt ett brett utbud av arbetsplatser och kultur och rekreationsmöjligheter.

URBANISERING LEDER TILL ÖKADE KONFLIKTYTOR, MEN OCKSÅ NYA LÖSNINGAR.

Merparten av den infrastruktur och den bebyggelse som kommer att finnas i framtidens städer är redan byggd. Det nya måste integreras i det befintliga och möjligheterna att ställa om och utnyttja det redan byggda på ett mer effektivt sätt måste tas tillvara. Detta ställer krav på delaktighet och förbättrat samspel mellan det ”befintliga” och det ”nya”. Förtätning innebär ofta fler konfliktytor, vilket i sin tur leder till ökade krav på transparens och dialog i stadsutvecklingen. Stadsplanering innebär kontinuerliga förhandlingar och avvägningar mellan olika intressen. Men förtätning ger också nya möjligheter och värden både för befintliga invånare och nyinflyttade.

HISTORISKA GEOGRAFISKA GRÄNSER FÖRSKJUTS.

Arbetsplatsers och bostadsområdets lokalisering styr hur människor förflyttar sig. Vi ser en förskjutning från geografiska kommungränser till funktionella gränser där arbetsmarknaden är styrande. En konsekvens av befolkningstillväxten och förbättrade kommunikationer är att regionerna växer och att allt fler arbetar utanför den egna kommunen. Fortsatt regionförstoring innebär allt större funktionella arbetsmarknader, vilket i sin tur leder till behov av ökad regional pendling.⁸

NÄRINGSLEVETS BEHOV FÖRÄNDRAS. I takt med att näringslivet förändras mot mer kunskaps- och serviceinnehåll förändras också

dess behov. Lägeskvalitéer, lokaler, stads- och naturmiljöer blir en viktig konkurrensfaktor för att locka till sig rätt arbetskraft. Tidigare var verksamheter ofta kopplade till en viss plats på grund av tillgång till energi, råvaror, hamnar, järnvägar eller vägar. För många företag är idag tillgången på kompetens avgörande. I kampen om medarbetare är tillgången på attraktiva livsmiljöer en allt viktigare faktor, och framförallt när det gäller innovationer och utveckling är konkurrensen om begåvningar global för de större städerna. Genom att öka bredden på den lokala arbetsmarknaden kan kvalificerade jobbsökande flytta samtidigt som medföljande också kan få ett jobb. En annan konsekvens av en större tjänstesektor är att områden som tidigare var störda av buller, trafik eller farlig verksamhet kan omvandlas till attraktiva bostads- och verksamhetsområden, till exempel genom att ombygga/utveckla hamnar, järnvägsområden och industriområden till levande blandstadsdelar.

KOMMUNERNAS EKONOMISKA UTRYMME HAR MINSKAT.

Kommunernas skatteintäkter ökar, men det gör också utgifterna för social service. Sedan 20–25 år tillbaka har det skett en förskjutning från kommunerna till privata aktörer. Vid marktilldelning från kommun till privat aktör förhandlas det ofta om ett avsevärt åtagande att också bygga stödjande infrastruktur, som anslutande gator och vägar, vatten och avlopp. Detta har även medfört en förskjutning av inflytande och kompetens från kommunerna till privata aktörer.

ÖKADE TRANSPORTER KRÄVER NYA LÖSNINGAR.

Växande städer leder till större transportbehov. Ökat utbud av arbete, privat och offentlig service har hittills medfört ökade flöden av både människor och gods. Ekonomisk tillväxt har historiskt lett till ökade transporter och mer rekreation. Utmaningen för framtiden är att bryta denna trend för att minska klimat- och miljöpåverkan. Här kan en jämförelse göras med den nationella energiförbrukningen som tidigare ökade i takt med ökad BNP. Den kurvan bröts till följd av regleringar och teknikutveckling. Frågan är om vi kommer att se samma mönster för utvecklingen av transporter? Den dramatiska utvecklingen

av digitaliseringen spelar en avgörande roll för hur framtidens transportsystem kommer se ut. Här finns en speciell utmaning i att hantera den snabba teknikutvecklingen som står i kontrast till den långa planeringen och byggtiden för infrastruktur. Hur investeringar i informationsteknik, järnväg, kollektivtrafik, bil- och cykelvägar eller infrastruktur för nya kommunikationslösningar planeras och genomförs har stor påverkan på en region och kommun. Genom integrerad bebyggelse- och transportplanering med tillvaratagande av digitaliseringens möjligheter kan denna ske på ett mer resurseffektivt sätt än idag. Här har vi sett en förskjutning från central nationell planering till de nu aktuella sverigeförhandlingarna. Hur ska gemensam infrastruktur finansieras och fördelas i framtiden? Här behöver olika modeller och finansieringslösningar utvecklas.

DIGITALISERINGENS MÖJLIGHETER MÅSTETAS TILLVARA. Digitaliseringen påverkar samhällsbyggandet på många plan. För att effektivisera planerings- och byggprocesser, för ökad delaktighet och fördjupad medborgardialog, för att minska resor genom distansarbete och möten via internet, för att planera och styra rörelsemönster för minskad trängsel eller ökad trygghet. Även delningsekonomi och resurshushållning tar fart med digitaliseringen och ger därigenom möjligheter till nya affärsmodeller. Även inom digitaliseringen finns utmaningen att hantera den snabba teknikutvecklingen som står i kontrast till samhällsbyggnadssektorns långa planerings- och genomförandecykler. Med ökad digitalisering behöver integritets- och säkerhetsfrågor komma högre upp på agendan. Liksom frågan om robusthet och resiliens.

SEKTORN LAGSTIFTNING ÄR ÖVERLAG FUNGERANDE, MEN KONFLIKTYTOR FINNS. Samhällsbyggnad är en reglerad sektor. Sektorns lagar och regler har växt fram under lång tid och reglerar rättigheter och skydd för enskild person och egendom samtidigt som den ska skydda nuvarande och framtida gemensamma intressen. Generellt är lagstiftningen på området fungerande även om det finns konfliktytor mellan miljö- och planlagstiftning. Vi har en nationell lagstiftning och nationella regler. Dock skil-

jer sig tillämpningen åt i landets kommuner. Det behövs mer enhetliga spelregler. Kommunerna behöver många gånger förstärka och lägga mer resurser på sitt strategiska arbete med översiktsplanen eftersom det kan ge förutsättningar för effektivare koordination och utformning av detaljplaner och konsekvensbedömningar.

DET BEHÖVS ÖKAD KAPACITET OCH KOMPETENS I KOMMUNERNA. Kompetens om stadsplanering, underhåll och utveckling av stadens infrastruktur måste finnas hos landets kommuner. Mycket av nuvarande humankapital finns hos personer som kommer att gå i pension de kommande tio åren. Att ersätta denna kompetens kommer att vara en utmaning för kommunerna. Dessvärre är landets utbildningskapacitet begränsande. Antalet som utbildas är för lågt på såväl gymnasienivå, högskolan och universitet, till exempel vad gäller arkitekter och ingenjörer. Framtidens planeringsprocess kräver bredare delaktighet, djupare förankring och mindre sektorsuppdelning. Därför behövs både specialister av många olika slag, men även generalister med bred teknisk, samhällsvetenskaplig och humanistisk kompetens, inte minst för det strategiska planeringsarbetet. Det har skett en förskjutning av inflytandet över planeringsarbetet från kommunernas planerare till politiker och direkt påverkan från medborgare.

FORSKNING OCH NY KUNSKAP MÅSTE TILLÄMPAS. Det pågår mycket forskning och utveckling inom samhällsbyggnadssektorn. Det rör sig om metoder, verktyg och system för ledning och styrning av processer, om samband mellan rumslig struktur, tillgänglighet och social hållbarhet, och om tekniska områden som transportsystem, kretslopp, energieffektiva byggnader och digitalisering, men även om beteende och sociala områden. Forskning om den goda staden måste vara mångdisciplinär, en blandning mellan teknik, samhällskunskap, humaniora och konstnärlig utformning.⁹ Det är väsentligt att resultaten av denna forskning integreras i högskoleutbildningen av planerare, arkitekter och ingenjörer, och att delar av den även sprids direkt till det dagliga och praktiska arbetet i landets 290 kommuner.

Vision – Framtidens goda stad

Framtidstro och en gemensam bild av hur framtidens stad kan se ut och fungera har varit ett återkommande tema under projektet. En gemensam vision som bottnar i ortens eller platsens historia och förutsättningar som är uppbackad av ett tydligt politiskt ledarskap måste finnas. Visionen är en övergripande beskrivning av utvecklingen av

staden. Den lyfter fram värden och kvalitéer som kommunen anser viktiga. En väl utformad vision kan vara ett stöd i arbetet med översiktsplaner och tillhörande detaljplaner. Många kommuner har visioner om att växa och skapa attraktiva miljöer för sina invånare. Men vad är det som skiljer en framgångsrik trovärdig vision från en i mängden?

Sammanfattning av värden som lyfts från arbetsgrupper och workshops med kommuner

Framtidsoptimism – En tro bland kommuninvånarna på att kommunen eller stadsdelen kommer att utvecklas positivt.

Ekologisk hållbarhet – Visionen bör stödja de nationella målen om klimatneutralitet till 2045. Tillgång till grönska och rekreation i närområdet. Tillgång till effektiv hållbar energi- och vattenförsörjning, avfallshantering och återvinning.

Ekonomisk hållbarhet – Förutsättningar för ekonomisk hållbar utveckling, tillgång till arbetskraft med relevant kunskap, fungerande utbildningssystem och forskningssatsningar.

Social hållbarhet – Trygghet och delaktighet genom en inbjudande och tillåtande atmosfär. Transparens i det politiska styret.

Omsorgsfullt planerade miljöer – Planering som möjliggör liv och rörelse med tillgång till privat och offentlig service. Blandad bebyggelse och verksamheter som bidrar till levande miljöer och samutnyttjande över tid. Tillgång till bostäder med olika upplåtelseformer för grupper med varierade ekonomiska förutsättningar.

Hållbar mobilitet – Effektiva transporter som gör det lätt och snabbt att ta sig till och från utbildning och arbete samt underlättar livspusslet för alla generationer med en variation av hållbara transportalternativ.

Utvecklat kulturliv – Nöjen, konst, musik och offentliga utsmyckningar, fysiska och digitala mötesplatser för öppen dialog mellan medborgare, baserat på platsens förutsättningar.

Samverkan över kommungränserna – Regionala samarbeten mellan kommuner för att arbetsmarknader och bostadsmarknader ska kunna bindas samman med effektiva och hållbara kommunikationer.

Väl fungerande planeringsprocesser – En tydlig, transparent och förutsägbar planeringsprocess med klara rollfördelningar mellan tjänstemannaorganisationen som tar fram underlag och planer och den beslutande politiska organisationen.

Förankring och politisk långsiktighet – Den politiska visionen måste vara känd och förankrad hos kommuninvånarna och det måste finnas former för samverkan som ger förutsägbarhet över mandatperioder med olika politiska styren.

För att skapa förutsättningar att uppnå ovanstående måste många av samhällets aktörer vara engagerade och driva utvecklingen. Ingen enskild aktör kan göra detta på egen hand. En öppen och bred dialog om vad den goda staden ska erbjuda, starkt engagemang från näringslivet som många gånger finansierar investeringar är liksom deltagande från akademin önskvärt.

Akademins ansvar här är att se till att aktuell kunskap och även ny forsknings förmedlas i olika utbildningar samt till professioner och politiker som är aktörer i samhällsbyggandet. Den bör också verka för att praktiknära forskning bedrivs i nära samverkan mellan akademin, offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle, för att på det sättet bli tillämpbar.

Åtgärder och rekommendationer

Under arbetet med IVAs projekt Framtidens goda stad har olika arbetsgrupper adresserat centrala områden för samhällsutvecklingen. En rad kunskapsseminarier har hållits med medverkande från kommuner runt om i landet, se förteckning i bilagan.

För att förmedla resultat och se hur dessa kan användas i det dagliga arbetet har delprojekt med kommuner genomförts. Kommunsamarbetena har genomförts som större workshops som tagit upp specifika och aktuella frågor. Förslagen nedan bygger på en sammantagen analys av resultatet från hela projektets arbete.

Projektet har diskuterat samhällsutvecklingsfrågor i olika forum

35 personer har varit aktiva i styr- och arbetsgrupper
Runt 250 personer har deltagit i workshops
7 kommuner har medverkat i projektet, från Luleå i norr till Malmö i söder
23 seminarier för diskussioner och kunskapsspridning
Projektet har medverkat på 10 externa konferenser
Internationella utblickar och studiebesök
6 publicerade rapporter

I. PROJEKTETS FÖRSLAG

I TYDLIGT SAMMANHÅLLET POLITISKT LEDARSKAP

Samhällsbyggnad är en komplex verksamhet. Beslut får konsekvenser över mandatperioder. Många aktörer på kommunal, regional och nationell nivå är involverade. Samhällsbyggnad är inte en fråga enbart för samhällsbyggare. Utan tillit till det politiska systemet försvåras näringslivets eller andra aktörers arbete med stadsutveckling. Osäkerhet om den framtida samhällsutvecklingen medför ökade risker vilket leder till högre kostnader. Förutsägbara och långsiktiga mål och processer är viktiga för att attrahera kapital och minska risker i investeringar. Om även mjuka sociala investeringar synliggörs ger det lägre risk och ökar möjligheten för finansiering och genomförande.

Ofta rör det sig om stora investeringar som ska förhandlas och jämkas med andra alternativ. Samhällsbyggnad handlar om kontinuerliga dia-

loger med, och förhandlingar och prioriteringar mellan olika intressen. I en sådan miljö är ett tydligt och transparent politiskt ledarskap centralt.

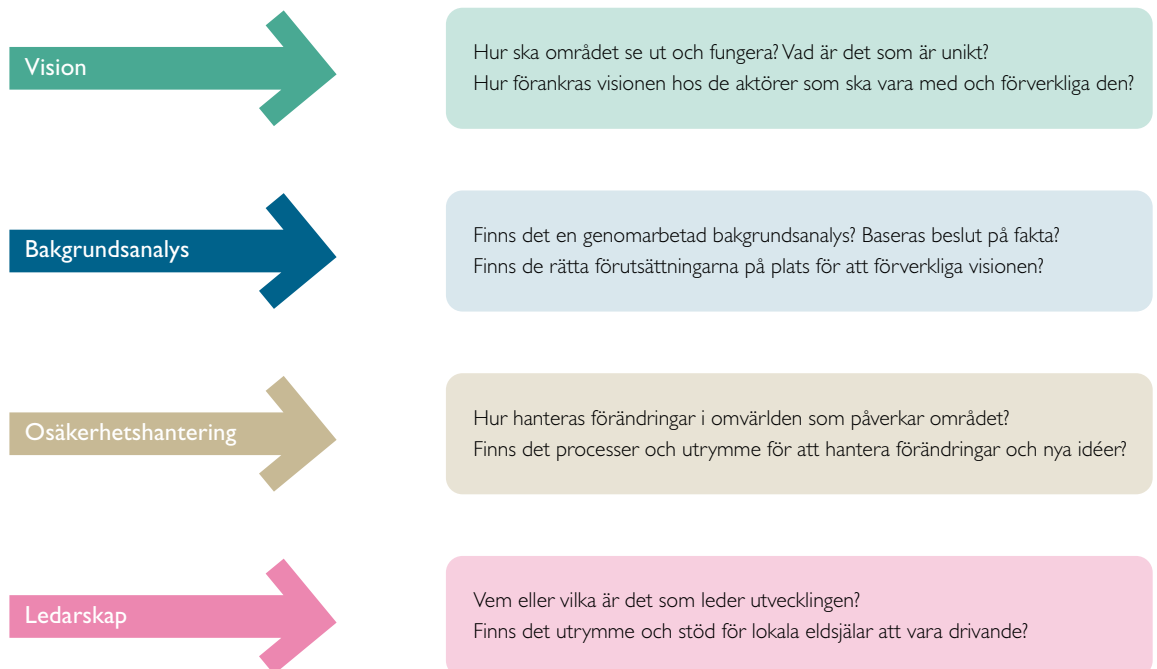
Översiktsplanen är viktig för den strategiska utvecklingen. Om översiktsplanen är genomtänkt och genomarbetad blir det lättare för näringslivet att engagera sig och medverka i utvecklingen. Översiktsplanen ska kommunicera visionen och inte vara för detaljerad. Vi ser att kommuner med goda förutsättningar inte alltid attraherar investeringar, och motsatsen för kommuner med sämre förutsättningar. Här är det politiska ledarskapet avgörande. Kommuner som har hittat en modell med tydliga roller mellan den politiska makten och utförande tjänstemannaorganisationer är mer framgångsrika. De har hittat en modell som fungerar också över mandatperioderna och olika partikonstellationer i fullmäktige. Det är bara de offentliga institutionernas ledarskap som kan ta ansvar över tid.

2 BREDDAD DIALOG OCH ENGAGEMANG I SAMHÄLLSUTVECKLINGEN

För att uppnå goda resultat med hög kvalitet snabbare måste fler aktörer engageras tidigt i processen, också på den strategiska nivån som rör översiktsplanering för en kommun eller fördjupningar för en hel tätort. I arbetet med att ta fram en vision med tillhörande målbild för en avgränsad stadsdel eller ett exploateringsområde måste de aktörer som sedan ska vara med och genomföra implementeringen vara med tidigt. Det gäller näringslivet, men också andra aktörer som ska vara med och utveckla området. Invånarnas engagemang och kunskap om sin plats måste tas tillvara. Vid till exempel förtätning har de som bor och verkar på platsen god kännedom om platsen, tillsammans med kommunen. Rätt hanterat kan då förtätningar

bidra till stärkt demokrati och politisk tillit. Om viktiga aktörer inte är med tidigt är risken stor för förseningar och fördyrande omtag. Utan en lokalt accepterad och förankrad vision för hur kommunen ska utvecklas att falla tillbaka på kommer arbetet med översikts- och detaljplaner att bli mer tid- och resurskrävande. Kommuner som håller ihop samhällsplaneringen över förvaltningsgränserna tenderar att vara mer framgångsrika. Kommuner som är duktiga på detta minskar osäkerheten för investerare och öppnar upp för större engagemang från till exempel byggherrar, som kan gå från att bygga enskilda byggnader till att vara engagerade framsynta samhällsbyggare. Här finns en rad verktyg och metoder för att stötta processen, till exempel scenariotekniker eller back-casting och i växande grad digitala verktyg för att visualisera, animera och konsekvensbedöma olika alternativ på

Figur 8: Gemensamma framgångsfaktorer från sju exempel på lyckade stadsutvecklingsarbeten.

ett pedagogiskt sätt. Inom IVAs projekt har den så kallade RIKA-processen varit givande och uppskattad.¹⁰

3 STÄRK REGIONALA ARBETS- OCH BOSTADS-MARKNADER GENOM AKTIV REGIONBILDNING

Grunden för en positiv utveckling av en stad eller stadsdel är tillgång till ett varierat utbud av arbeten samt tillgång till bostäder. Däremellan ska det finnas effektiva hållbara kommunikationer. Dessa områden utgörs sällan av kommungränserna utan är en del av en större region. Det finns behov av att basera regionindelningarna på arbets- och bostadsmarknader och inte på historiska gränser eller landstingens sjukvårdsindelning. För att ge förutsättningar för adaptiva regioner bör administrativa och organisatoriska hinder minska. Det behövs ett större fokus på transporter inom regionerna, eftersom det är där de flesta transporter sker, både av människor och gods.

4 LÖS KONFLIKTER MELLAN GÄLLANDE LAGSTIFTNING

De lagar som styr samhällsbyggnadssektorn är överlag fungerande. Dock finns några konflikter mellan gällande lagstiftning. Det gäller främst miljöbalken och PBL samt hur lagstadgade riksintressen ska vägas mot andra intressen. Samma lagstiftning gäller för hela Sverige, men förutsättningarna är mycket varierande. Här är strandskyddet ett exempel. I vissa kommuner kan vattennära boende exploateras utan inskränkt tillgänglighet till natur, medan det i andra kommuner är högst motiverat att skydda strandlinjer från bebyggelse. Idag vägs lagstadgade riksintressen mot andra intressen i domstol med resultatet att till exempel intresset för bostadsförsörjning inte väger tungt. Därför behövs en översyn av riksintressen och hur dessa ska vägas mot andra icke lagstadgade intressen.¹¹ Prövningsprocessen bör innefatta två instanser. En på kommunal nivå mot detaljplan med tillhörande bygglov, och en slutlig på högre nivå om så är befogat.

5 STÄRKT KOMPETENS OCH KAPACITET

Staten behöver utvidga antalet utbildningsplatser på gymnasieskolor, högskolor och universitet. Dels för att utbilda personal som ersätter anställda som kommer att gå i pension inom en tioårsperiod, men också för att svara mot det ökade behovet av bostäder och infrastruktur. Kommunerna bör bjuda in till fördjupat samarbete med näringslivet för att göra delar av det detaljerade planarbetet. Det kan till exempel vara fastighetsutvecklare eller byggbolag som bidrar till delar av en detaljplan. Det är dock kommunen genom beslut i fullmäktige som har ansvar för och beslutar om den färdiga detaljplanen. Pågående arbete med att utveckla certifieringssystem för stadsdelar i SGBC:s¹² regi ger nya infallsvinklar på hur sådan aktörssamverkan kan leda till mer hållbara stadsdelar.

6 SVERIGE BEHÖVER EN SAMHÄLLSBYGGNADSMINISTER

Mycket av utvecklingen av städer, tätorter och mindre samhällen är en kommunal angelägenhet. Men denna utveckling måste stödjas på nationell politisk nivå för att adressera de stora samhällsutmaningarna som klimat, miljö, välfärdstjänster och hälsa. Det finns ett övergripande behov av en fysisk riksplanering, till exempel genom sammanställning av kommunernas översiktsplaner och en nationell bedömning av dem. Planering av infrastruktur och utveckling av goda livsmiljöer hör ihop. Och eftersom det är städerna som är drivande så är det extra viktigt med en nationell politik som driver dessa frågor. Det är till gagn också för regioner, mindre samhällen och landsbygden. Vi vill också introducera tanken på en bred parlamentarisk kommitté med uppdrag att arbeta med de långsiktiga ramar och inriktningarna, på samma sätt som miljömåls- och försvarsberedningen gör idag. Utvecklingen av framtidens goda livsmiljöer är en nationell fråga. Sverige behöver en samhällsbyggnadsminister efter valet 2018.¹³

2. EXPORT AV SAMHÄLLSBYGGNADSTJÄNSTER

Sverige har ett gott internationellt renommé när det gäller samhällsbyggnad. Kombinationen av energieffektiva byggnader, resurshushållning, kretsloppslösningar och gröna stadsmiljöer tillsammans med en demokratisk samhällsprocess och väl utvecklad välfärd väcker internationellt intresse. De många inkommande studiebesöken och delegationerna vittnar om nyfikenhet och intresse för svensk ”know how”. 2001 i Malmö och Hammarby sjöstad i Stockholm lockar fortfarande intresserade besökare. Dessa exempel, liksom Vallastaden 2017 i Linköping, visar på framgången med en kompetent kommunal beställare och en kvalificerad byggbransch – både för export, men också för utveckling på hemmaplan. Delar exporteras i form av tekniska lösningar och konsulttjänster. Men det finns potential till ytterligare ökad export.

Samhällsbyggnadssektorn är speciell såtillvida att den utvecklas genom ett nära samarbete mellan det offentliga och privata. Detta måste även ingå som en del i exporterbjudandet. Idag saknas statligt stöd för export av tjänster med en

mix från privata och offentliga aktörer. Staten bör se över sitt stöd för detta, till exempel genom Business Swedens uppdrag.

Starka svenska områden är:

- Hållbarhet, energi och klimat
- Stadens infrastruktur och kretsloppslösningar (vatten, värme/kyla, avfall, återvinning)
- Ekosystemtjänster
- Tekniska lösningar – Smart City
- Process- och hållbarhetsinriktad samhällsplanering och stadsbyggnad
- Konsulttjänster inom ovanstående områden.

Till detta ska läggas Sveriges höga ambitioner inom klimatarbetet med politiskt mål om att bli en fossilfri nation år 2045 (inga nettoutsläpp av klimatgaser).

Trots det internationella intresset för svensk samhällsbyggnad och miljöteknik har detta inte resulterat i motsvarande export. Delar av tjänsteexporten sker genom konsultbolagens dotterbolag, vilket leder till att det är svårt att

Exempel på några större nationella exportfrämjande aktiviteter

Smart City Sweden är en export- och investeringsplattform för smarta städer som invigdes i maj 2017 och drivs av Svenska miljöinstitutet, IVL. Syftet med Smart City Sweden är just att vara en paraplyorganisation som håller samman det svenska utbudet inom samhällsbyggnad och paketerar och presenterar det för potentiella utländska kunder och investerare.

Process- och hållbarhetsinriktad samhällsplanering och stadsbyggnad – **SymbioCity** som är svenskt exportkoncept för hållbar stadsutveckling och byggnader. Konceptet tillämpas i samarbete mellan svenska kommuner/företag och kommuner/företag i en rad olika utvecklingsländer för att utveckla systemlösningar. Konceptet framhåller de synergieffekter som finns mellan olika försörjningssystem i den moderna staden, och som samtidigt ger miljömässiga och ekonomiska vinster när dessa länkas ihop på rätt sätt.

I Malmö drivs projektet **M21** – staden i det 21 århundrandet där ansatsen är att globala frågor är lokala. Det är på lokal nivå förändringar genomförs. Och om de kan genomföras lokalt så kan de också exporteras på en global marknad.

Näringslivet. Enskilda företag erbjuder tekniska lösningar på den internationella marknaden, till exempel avfallshantering. Fordonstillverkarna säljer kringtjänster för trafik- och logistiktjänster. Konsultföretagen säljer tjänster som rör samhällsplanering och stadsbyggnad och samt tekniska lösningar direkt eller genom lokala dotterbolag.

Exempel på några större forskningsprogram

Smart Built Environment är Vinnovas strategiska innovationsprogram, SIP, kring digitaliseringen i samhällsbyggandet.

Viable City – Innovationsprogram för smarta och hållbara städer.

Mistra Urban Future – Centrum för hållbar stadsutveckling och arena för att utveckla och överföra kunskap.

Formas nationella forskningsprogram för Hållbart samhällsbyggande.

Decode – forskningsprojekt om nytänkande i en hållbar stadsplanering och i planprocesser, med fokus på social hållbarhet.

E2B2 – Forskning och innovation för energieffektivt byggande och boende.

BIM Alliance – Förening som arbetar för samhällsbyggande med hjälp av BIM – digital strukturerad informationshantering. BIM står för Byggnadsinformationsmodeller.

Bygginnovationen – ett nationellt innovationsprogram för svensk byggsektor.

JPI Urban Europe – europeiska lösningar på urbana utmaningar genom samordnad forskning.

hämta hem den ekonomiska vinsten. Det finns många exempel på framgångsrika enskilda tekniska lösningar men förhoppningen att sälja systemlösningar har inte infriats.

Det pågår en översyn av det samlade svenska exporterbjudandet.¹⁴ Detta är bra eftersom det finns ett behov av att på nationell nivå hålla samman vad sektorn har att erbjuda. Staten be-

höver se över hur den bättre kan främja exportmöjligheterna inom samhällsbyggnadssektorn.

Slutsatserna från IVAs projekt är att vi måste gå från enskilda lösningar till ett mer integrerat arbetssätt. Detta behöver också speglas i exporterbjudandet. Just detta är ambitionen med Smart City Sweden. Ett litet land som Sverige måste hålla ihop det gemensamma erbjudandet utåt.

3. FOU-SATSNINGAR

Staten har under den senaste mandatperioden ökat anslagen till forskning inom samhällsbyggnad. Detta är bra och bäddar för fortsatt forskningsstöd för samhällsbyggnadssektorn. Dock behövs en bättre koordination och samverkan mellan alla dessa samtidigt pågående program. En av slutsatserna från IVAs projekt är att forskningsresultat inte i tillräckligt stor utsträckning når ut till de som arbetar med samhälls- och stadsplanering. Resultatet av forskningen som bedrivs på universitet och högskolor kommer in i utbildningen, och därefter ut i samhället genom

att kommuner och företag anställer nyutbildade. Men detta tar alltför lång tid. Parallellt med denna strukturella kompetensuppbyggnad behöver branschen bli bättre på att efterfråga olika fort- och vidareutbildningar och akademien bli mer aktiv med att förmedla sina nya rön. Ytterligare en slutsats är att fler aktörer måste samverka. Ett eftersatt område är deltagarprocessen, den som inkluderar medborgarna och den plattform som de bidrar med. Forskningsinsatser är överlag tematiska och botten i universitetens och högskolornas akademiska struktur. Under senare år

har dock större fokus lagts på större gemensamma program som syftar till att överbrygga detta. Här har IQ Samhällsbyggnad varit en pådrivande organisation som framgångsrikt har kopplat samman branschens aktörer och deras behov med forskningsprogram och utvecklingsprojekt. Under projektet har vi sett behov av fortsatt och förstärkt forskning inom följande områden:

- Planeringsprocessen på regional och kommunal nivå. Regionstrukturer och regionplanering och samspel mellan stad och land. Former för dialog i tidiga skeden i planprocessen, med stärkt fokus på medborgardialog.
- Modeller för investeringar och hur samhällsnyttan av dessa investeringar på lång sikt kan värderas.
- Hållbarhetsarbetets (sociala, ekologiska och ekonomiska) konsekvenser för stadens rumsliga utveckling.
- Digitalisering och industrialisering av byggprocessen inklusive harmoniserad internationell standardisering och regelverk.
- Klimatpåverkan från byggprocessen (livscykelanalyser, LCA och klimatpåverkan under hela livslängden).
- Resurshushållning, kretsloppslösningar och den cirkulära staden.
- Värdeskapande förhandlingar och beställarkompetens.
- Människors boendeförhållanden och inte minst nyanländas boendeförhållanden.

Bostäder – Långsiktig bostadspolitik behövs för tillgång till bra boende

Bostadssituationen och tillgång till bostäder varierar runt om i Sverige. I år rapporterade 255 av landets 290 kommuner om underskott på bostäder.¹⁵ IVAs projekt handlar främst om planeringsprocessen. Projektet har inte specifikt ägnat sig åt bostadsfrågor, men arbetet i de olika arbetsgrupperna, styrgruppen samt kommunsamarbetena har ändå kommit att beröra frågan om tillgången till bra boende. Projektet gör därför följande reflektioner:

- Byggsektorn är reglerad och styrd via Plan- och bygglagen, PBL, och Boverkets byggregler. PBL är en ramlag som ger förutsättningar att arbeta kreativt med visioner, alternativ, och dialoger. Det kommunala planmonopolet ger kommunerna territoriell beslutanderätt. Planmonopolet har tidigare upplevts som hämmande och kostnadsdrivande, men genom lagändringar har inte planmonopolet samma betydelse som tidigare.
- Byggkostnaderna är höga på grund av höga kostnader för arbetskraft och material. Hälften av byggkostnaden utgörs av skatter och avgifter.¹⁶
- Rörligheten på bostadsmarknaden är låg. Underskottet av bostäder hämmar rörligheten. I Sverige regleras marknaden för hyresrätter genom bostadsköer. För ökad rörlighet krävs alltid ett visst utbud av lediga lägenheter (jfr 5 % tomma lokaler i kommersiella fastigheter).
- Marknaden för hyresrätter är reglerad (bruksvärdessystemet och presumtionshyra).
- I takt med stigande bostadspriser har också värdet på marken stigit. Om kommuner använder markförsäljning för att finansiera nya investeringar eller för att täcka annan verksamhet bidrar detta till i sin tur till ytterligare högre kostnader för nya bostäder.
- Sedan 1990-talet har de finansiella förutsättningarna förändrats. Från statligt subventionerade bottenlån och topplån med garanti-ränta i kombination med hög inflation, till dagens situation där byggbolagen och i förlängningen hushållen står för den finansiella risken.¹⁷
- Det kommunala bostadsförsörjningsansvaret följs i varierande grad. De kommunala bostadsföretagens tidigare höga andel av bostadsmarknaden har minskat i takt med ändrade finansieringsvillkor och "allmännyttans" mer marknadsmässiga inriktning. Tidigare hade dessa bolag en mer uttalad uppgift att förse kommuninvånarna med bostäder och ta ett bostadssocialt ansvar.
- Svensk bostadspolitik har hittills inte kunnat bryta segregationen. När städer växer visar aktuell forskning att segregationen ökar. Städer behöver tillgång till olika typer av arbetskraft för att ha en positiv utveckling. Sverige har använt instrumentet bostadsbidrag för att subventionera hyreskostnaden. Andra länder har adresserat segregation med olika lösningar kring "affordable housing". Det finns anledning att analysera om Sverige ska införa liknande lösningar för att minska segregationen, något som bostadsbidragen inte verkar ha rått på. Samtidigt är det viktigt att sådana system inte bidrar till att stigmatisera vissa områden och på så sätt bidra till utanförskap.

Sammantaget har detta lett fram till en obalans mellan utbud av bostäder till bostadssökande med varierande ekonomiska förutsättningar samt låg rörlighet på bostadsmarknaden. Bristen på bostäder i rimligt avstånd till arbetsplatsen gör det svårare för arbetsgivare att rekrytera kvalificerad personal och hämmar därför i längden konkurrenskraften.

Ingen enskild åtgärd kommer att förändra dagens situation. Det behövs en sammanhållen nationell bostadspolitik med långsiktiga offentliga regler och marknadslogik, parallellt med motsvarande åtgärder på kommunal nivå. Eftersom vi hittills inte lyckats adressera utmaningarna på bostadsmarknaden efterfrågar vi åtgärder inom främst fem områden.

- 1. Frigör bostäder inom det befintliga beståndet.**
Anpassa regleringar och skatter så att de styr mot ökat utbud och rörlighet inom det befintliga bostadsbeståndet.
- 2. Bättre balans mellan efterfrågan och utbud av nyproducerade bostäder.** Större variation av utbud av nybyggda bostäder. Här efterfrågas åtgärder som bryter trenden mot allt högre byggkostnader (storlek och standard), tillgång till byggbar mark i efterfrågade områden med rimliga markpriser (kommuner kan inom rådande regelverk styra priser på egen ägd mark för bebyggelse av till exempel hyresrätter eller specialbostäder, främst genom tomträtter,¹⁸), ökad konkurrens eller subventioner.
- 3. Kortare och förutsägbara planerings- och genomförandeprocesser.** Förändringar som styr mot kortare planerings- och byggprocesser men med bibehållen och stärkt strategisk planering på översiktsplannivå. Därigenom kan detaljplaneringen och därtill kopplade utredningar av hållbarhets- och miljökonsekvenser effektiviseras betydligt. Förenklingar rörande överklaganden av detaljplaner och enskilda bygglov. Tidsmässigt stämmer planprocessen ganska väl med byggherrarnas egna tids- och beslutsprocesser varför förändringar behövs både hos kommunerna och byggherrarna. Förtydliganden om hur riksintressen ska vägas mot andra samhällsintressen.
- 4. Nationellt bospar.** Inför ett nationellt subventionerat bosparsystem för att minska tröskeln in på bostadsmarknaden för unga med förebild från Norge och Finland.¹⁹
- 5. Verka för att sprida boende mellan olika områden.** Det räcker inte bara med billigare bostäder, de måste också spridas mellan olika områden. Sverige bör pröva nya lösningar för att bryta segregationen.

Nästa steg

IVA har bedrivit projektet Framtidens goda stad under 2016 och 2017. Arbetet kommer i IVAs regi att fortgå även under första hälften av 2018, främst genom fortsatta kommunsamarbeten. Men även genom att projektets resultat och rapporter används av alla de personer som medverkat i olika arbetsgrupper eller deltagit i seminarier och workshops.

De workshops som har genomförts med kommuner har varit uppskattade. En specifik och aktuell frågeställning har under en halvdag diskuterats och dokumenterats med processtöd och digitala verktyg. Medverkande på dessa workshops har varit personer med insikt om den aktuella frågeställningen från flera aktörer och sektorer. Just den stora bredden bland de medverkande och att vara delaktig tidigt i processen har varit extra uppskattat. Vid varje workshop har det varit mellan 20-50 deltagare. Det relativt stora antalet deltagare vid varje workshop har bidragit till en innovativ miljö där många kloka tankar och nya idéer har kommit fram. Tack

vare processmetodiken och de digitala verktygen finns en beprövad modell för att ta tillvara, strukturera, analysera och presentera resultaten på ett för kommunerna användbart sätt. Vi uppmanar fler kommuner att använda denna metodik som ett effektivt sätt att tidigt involvera fler aktörer tidigt i planeringsprocessen.

Efter valet 2018 kommer många nya förtroendevalda till nämnder och utskott. I materialet från IVAs projekt finns mycket bra information för den som vill lära mer om samhällsbyggnadsprocessen. Materialet kan med fördel användas som en del i introduktionen inför de nya uppdragen. Vår förhoppning att materialet även kommer att användas inom olika högskole- och gymnasieutbildningar.

Alla projektets publikationer finns att ladda ner på IVAs hemsida: www.iva.se/projekt/framtidens-goda-stad.

Referenser

FOTNOTER

1. Den urbana utvecklingens drivkrafter och konsekvenser (IVA M-476) 2017, Attraktiva livsmiljöer och flöden (IVA M-486) 2017, Idédriven stadsplanering Positiva utvecklingsspiraler (IVA M-491) 2017, Stadsplaneringspraktikan (IVA M-478) 2017, Samhällsbyggnad för framtiden – så här ska det gå till (IVA M-496) 2018.
2. En utförligare analys av befolkningsomflyttningar mellan landsbygd och tätorter återfinns i rapporten *Den urbana utvecklingens drivkrafter och konsekvenser*, IVA-M 476, 2017.
3. De kommunala skatteutjämningsystemen syftar till att garantera alla kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Detta oavsett strukturella förhållanden som befolkningens sammansättning och möjlighet att ge välfärd till invånarna.
4. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1) Resolution antagen av FN:s generalförsamling den 25 september 2015.
5. Kommittédirektiv. Genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling (Dir. 2016:18).
6. I samband med ekologisk hållbarhet förekommer begreppet ekosystemtjänster, som definieras av Naturvårdsverket som försörjande (dricksvatten, bioenergi), reglerande (pollinering, luft o vattenrening), kulturella (hälsa, turism) och stödjande (fotosyntes) system.
7. Resan mot stärkt hållbarhet. Analys, slutsatser och rekommendationer för det fortsatta arbetet med RUF 2050, Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, Stockholms läns landsting, 2015.
8. Regional utveckling och mindre kommuners förutsättningar att ta del av och bidra till regional utveckling har ingående behandlas i det fleråriga projektet Den attraktiva regionen med Trafikverket som huvudman.
9. På senare år har ett flertal utvecklingsprojekt kring sam- och medskapande planering startats, till exempel inom Mistra Urban Future, Den goda staden, Den attraktiva regionen, Decode, Uthållig kommun, Uthållig region och SymbioCity.
10. RIKA står för Research, Ide, Koncept och Action och är en process med ursprung i öppen innovation.
11. Förra regeringen initierade Riksintresseutredningen. I december 2015 presenterades slutbetänkandet *Planering och beslut för hållbar utveckling – Miljöbalkens hushållningsbestämmelser*. (SOU 2015:99). Nuvarande regering har dock inte tagit utredningen vidare.
12. Sweden Green Building Council, SGBC, är en medlemsorganisation för hållbart samhällsbyggande. SGBC arbetar med att utveckla och påverka bebyggelsen så att den blir mer hållbar, bland annat genom miljöcertifiering av byggnader.

13. Mellan åren 2004-2006 var Mona Sahlin samhällsminister med ansvar för områdena samhällsbyggnad, bostäder och energi.
14. Samverkansgruppen för smarta städer är ett av regeringens fem strategiska samverkansprogram som grundar sig i Innovationsrådets bedömning om områden där Sverige står inför flera samhälleliga utmaningar och som innebär goda förutsättningar för globalt konkurrenskraftiga lösningar.
15. Boverket, Bostadsmarknadsenkäten 2017.
16. Byggekostnaden och konkurrensen inom byggsektorn har undersökt tidigare bland annat genom utredningarna *Skärpning gubbar!*, *Sega gubbar?* och *Plats för fler som bygger mer*.
17. Utan fungerande finansiering stannar bostadsbyggandet. En djupanalys av bostadsbyggandets grundläggande villkor. Rapport, Sveriges Byggindustrier, 2015.
18. Kommuner kan inte reglera upplåtelseformer för bostäder genom detaljplan, bygglov eller exploateringsavtal. Dock kan kommunen reglera upplåtelseformen genom markanvisningsavtal, d.v.s. där kommunen själv äger marken.
19. Sverige behöver ett bättre bosparande En rapport från TMF, HSB, Riksbyggen och Villaägarna 2014.

LITTERATURFÖRTECKNING

Attraktiva livsmiljöer och flöden (IVA M-486) Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, 2017.

Den attraktiva regionen Antologi I, En antologi om tillgänglighet och regional utveckling, Trafikverket, 2013.

Den attraktiva regionen Antologi II, Målbilder och utvecklingsstrategier, Trafikverket, 2014.

Den attraktiva Regionen Antologi III, Resultat, reflektioner och rekommendationer, Trafikverket, 2016.

Den urbana utvecklingens drivkrafter och konsekvenser (IVA M-476), Kungl. Ingenjörssakademien, 2017.

En bostadspolitisk agenda för Sverige – 63 förslag för ökat byggande, Nybyggarkommissionen, 2014.

En fungerande bostadsmarknad – en reformagenda, Bokriskommittén, 2014.

Hysesregleringens fördelningseffekter, Herman Donner, Peter Englund, Mats Persson, Ekonomisk debatt, sid 37-50, nr 8, 2017.

Idédriven stadsplanering – Positiva utvecklingsspiraler (IVA M-491) Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, 2017.

Kommittédirektiv. Genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling (Dir. 2016:18).

Planeringens grunder – en översikt, Nyström, J & Tonell, L, Studentlitteratur, 2012.

Planering och beslut för hållbar utveckling Miljöbalkens hushållningsbestämmelser, Slutbetänkande av Riksintrösseutredningen, SOU 2015:99, 2015.

Planeringens grunder, en översikt, Nyström & Tonell, Studentlitteratur, 2012.

Planning and Sustainable Urban Development in Sweden, Föreningen för samhällsplanering, 2013.

Plats för fler som bygger mer, Betänkande av Utredningen om bättre konkurrens för ökat bostadsbyggande, SOU 2015:105, 2015.

Resan mot stärkt hållbarhet. Analys, slutsatser och rekommendationer för det fortsatta arbetet med RUF5 2050, Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, Stockholms läns landsting, 2015.

Resolution antagen av FN:s generalförsamling den 25 september 2015.

Samhällsbyggnad för framtiden – så här ska det gå till (IVA M-496), Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, 2018

Sega gubbar? En uppföljning av Byggkommissionens betänkande, (2009:6), Statskontoret, 2009.

SKL International, 2012, The Symbio City Approach, A Conceptual framework for sustainable urban development.

Skärpning gubbar! Om konkurrensen, kvaliteten, kostnaderna och kompetensen i byggsektorn (SOU 2002:115), 2002.

Slutrapport från Sverigeförhandlingen, Infrastruktur och bostäder – ett gemensamt samhällsbygge, SOU 2017:107, Stockholm 2017.

Stadsplaneringspraktikan (IVA M-478) Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, 2017.

Sverige behöver ett bättre bosparande. En rapport från TMF, HSB, Riksbyggen och Villaägarna 2014.

Så får vi Den Goda Staden, slutrapport från Den goda staden, Trafikverket, 2010.

Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1).

Utan fungerande finansiering stannar bostadsbyggandet. En djupanalys av bostadsbyggandets grundläggande villkor. Rapport, Sveriges Byggindustrier, 2015.

Uthållig kommun, Fyra stor och tjugo små steg. Idéskrift om fysisk planering. Energimyndigheten ET 2011:53, 2012.

I projektets fyra delrapporter finns mer detaljerade referenser till olika sak- och processfrågor som enbart översiktligt kunnat beröras i denna rapport.

Bilagor

FÖLJANDE PERSONER HAR ARBETAT I PROJEKTETS STYR- OCH ARBETSGRUPPER

Styrgruppen

Gabriel Urwitz, Segulah, IVAs avdelning för Ekonomi (ordförande)

Magnus Breidne, projektchef IVA

Johan Celsing, professor KTH, vd Celsings Arkitektkontor

Anders Egelrud, vd Fortum Värme

Ulrika Francke, vd Tyréns, ordförande IVAs avdelning för Samhällsbyggnad

Kerstin Gillsbro, vd Jernhusen

Gunilla Glasare, chef för avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad SKL

Emma Gretzer, chef miljö och samhällsbyggande Formas

Anders Hall, utvecklingschef Polismyndigheten

Arne Kaijser, professor teknikhistoria KTH, IVAs avdelning för Företagande och ledarskap

Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör

Malmö, IVAs avdelning för Samhällsbyggnad

Eva Nygren, fd chef Investering Trafikverket, IVAs avdelning för Samhällsbyggnad

Peter Nygårds, IVAs avdelning för Samhällsbyggnad

Per Strömberg, koncernchef ICA

Åsa Söderström Winberg (fd. Jerring), IVAs avdelning för Samhällsbyggnad

Mattias Tingvall, vice vd Corporate Business Development, Vattenfall

Staffan Eriksson, projektledare IVA

Den urbana utvecklingens drivkrafter och konsekvenser

Mari Broman, ordförande, styrelseordförande IQ Samhällsbyggnad, styrelseledamot Serneke, f.d. vVD Riksbyggen

Hans Westlund, professor i Urbana och regionala studier på KTH

Maria Rankka, vd Stockholms Handelskammare

Daniella Waldfogel, näringspolitisk expert, Stockholms Handelskammare

Nina Ryd, professor i arkitektur, Chalmers Tekniska Högskola

Magnus Eriksson, forskare, Interactive Institute

Jan Sturesson, oberoende internationell strategirådgivare i framtidsfrågor

kring företag, offentlig sektor och hållbara städer, medlem World Economic Forum

Kristoffer Gunnartz, projektledare, konsult, IVA.

Attraktiva livsmiljöer och flöden

Ulf Ranhagen, ordförande, SWECO, KTH

Maria Brogren, energi- och miljöchef, Sveriges Bygginstrumenter

Kristina Mjörnell, Affärsområdeschef

Hållbara städer och samhällen, RISE/LTH

Jonas Sundberg, senior konsult, SWECO

Daniel Paska, Technology for Good Program Director, Ericsson

Anette Persson, enhetschef,

Energimyndigheten

Katarina Schylberg, programansvarig, IQ Samhällsbyggnad

Jens Pettersson, Manager Business Change, Tele2

Ulf Wikström, miljöchef, Fortum

Eva Hägglund, avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad, SKL

Hampus Lindh, projektledare IVA

Positiva utvecklingsspiraler

Ulla Hamilton, ordförande, vd på Friskolornas Riksförbund, tidigare borgarråd i Stockholms stad

Fredrik Lagergren, vice ordförande, tekn. dr i industriell ekonomi från KTH och vd SAM

Göran Cars, stadsplanerare i Kiruna kommun
och professor i samhällsbyggnad vid KTH
Louise Lindh, vd för Fastighets AB L E
Lundberg
Allan Larsson, tidigare finansminister,
medgrundare till medborgarinitiativet HS2020
Viktoria Walldin, socialantropolog, White
arkitekter
Elin Vinger Elliot, projektledare IVA

Planerings- och beslutsprocesser

Åsa Söderström Winberg (fd. Jerring),
ordförande och ledamot av IVAs avdelning
för Samhällsbyggnad
Peter Nygårds, vice ordförande och ledamot av
IVAs avdelning för Samhällsbyggnad

Camilla Adolfsson, bygglovschef, Huddinge
kommun

Anna Bertilsson, samhällsbyggnadsdirektör,
Linköpings kommun

Jennie Kastengren, regionchef, Jernhusen

Nancy Mattsson, chef Projektutveckling och
förvärv, JM

Jonas Nygren, förbundschef,
Hyresgästföreningen

Jan Oldebring, etableringsdirektör, ICA
Advisors

Pär Vennerström, affärsenhetschef JM Bostad
Stockholm

Bengt Westman, senior rådgivare, SKL

Staffan Eriksson, senior projektledare, IVA

STÖRRE PUBLIKA SEMINARIER (YTTERLIGARE INFORMATION OCH DOKUMENTATION FINNS PÅ IVAS HEMSIDA UNDER "TIDIGARE EVENT")

*Framtidens goda städer - Förändrade krav
på ledarskap, planering och samverkan med
nya intressegrupper*. Rundabordsamtal,
Stockholm 2 december 2014

*Att bygga framtidens goda stad – när man har
möjlighet att börja från noll*, Kiruna 21-22 maj
2015

*Framtidens goda stad – finns den i Greater
Copenhagen Area?*, Malmö 30 september 2015

*Framtidens samhällsbyggnad – så skapas
attraktiva livsmiljöer*, Stockholm, 27 november
2015

Var ska alla bo i framtidens goda stad?,
Stockholm, 4 februari 2016

*Attraktiva städer enligt framtidens
makthavare*, Stockholm, 21 april 2016

*Hur planeras Sverige, och vem är det som
planerar?*, Stockholm, 24 maj 2016

*Leva, resa och jobba i framtidens goda stad –
inte bara en fråga om bostäder!*, Visby 4 juli
2016

*Cyklismens uppförs- och utförsbackar i den
goda staden*, Stockholm, 21 september 2016

*Samhällsbyggande och klimatförändringar –
vem har ansvaret?*, Stockholm, 28 september,
2016

*Ny digital teknik – nya sätt att driva infra-
strukturprojekt*, Stockholm, 23 november 2016

*Framtidens hållbara städer – vad krävs för att
börja bygga dem redan imorgon?*, presentation
av rapporten "Den urbana utvecklingens
drivkrafter och konsekvenser", Stockholm,
23 februari 2017

*Hur planerar vi för framtidens attraktiva
livsmiljöer?*, presentation av rapporten
"Stadsplaneringspraktikan", Stockholm,
22 mars 2017

Göteborg i förändring, Göteborg, 17 maj, 2017

Affordable Living – en internationell jämförelse mellan Hongkong, Berlin, och Stockholm, Stockholm, 2 juni 2017

Bostadspolitik på tveksamma grunder – Vem ska bo i alla dyra nybyggen?, Visby, 3 juni 2017

Attraktiva livsmiljöer och flöden, presentation av rapporten ”Attraktiva livsmiljöer och flöden – åtta teman för planering av framtidens goda stad”, Stockholm, 27 september 2017

Rent vatten – Livsviktigt i framtidens goda stad, Stockholm 16 november 2017

Så förvandlas städer till attraktiva livsmiljöer, presentation av rapporten ”Idédriven stadsplanering – positiva utvecklingsspiraler”, Malmö, 30 november 2017

Behövs bilen i framtidens goda stad?, Stockholm, 7 december 2017

Behöver Sverige en samhällsbyggnadsminister?, Stockholm, 8 mars 2018

KOMMUNER SOM HAR MEDVERKAT I PROJEKTET

Luleå – Utveckling av Porsön

Gävle – Förtätning av innerstaden

Örebro – Digitalisering av planprocessen

Huddinge – Handel möter bostäder i Kungens

Kurva

Linköping – Kunskapsbaserad stadsplanering

Göteborg – Bostäder till varierande kostnad

Malmö – Förtätning och sammanhållning

FÖLJANDE FÖRETAG OCH ORGANISATIONER HAR BIDRAGIT MED FINANSIERING

Atrium Ljungberg

Formas

Fortum Värme

Jernhusen

JM

Sveriges Byggindustrier

Trafikverket

Tyréns

Vattenfall

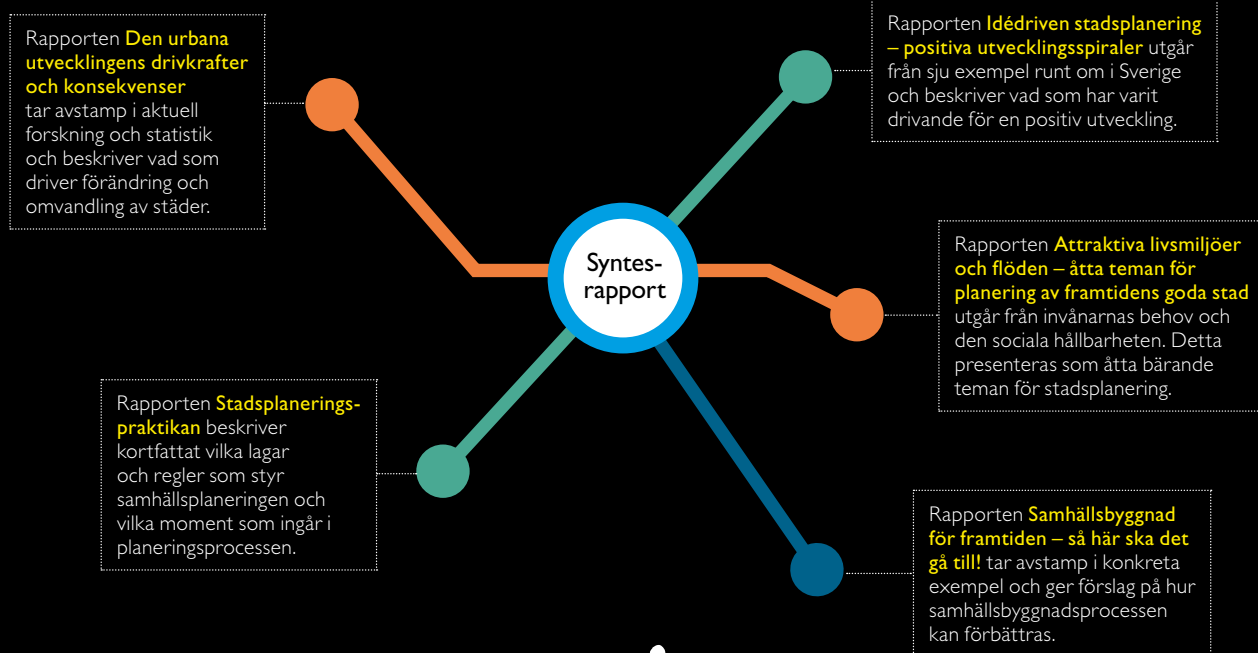
Volvo

Under 2016 och 2017 driver Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA, projektet **Framtidens goda stad**. Projektet ska verka för att ge en ökande befolkning förutsättningar att bo och leva i attraktiva livsmiljöer i såväl växande som krympande regioner. Projektet förväntas resultera i förbättrade gemensamma metoder och processer för samhällsplanering, öka kunskapen samt föra ut denna nya kunskap till de som ansvarar för samhällsplaneringen i städer och regioner.

Fyra arbetsgrupper har fördjupat sig i olika aspekter av temat framtidens goda stad, och resultatet av deras arbete presenteras bland annat i rapporterna nedan.

Samhällsplanering är en bred och komplex uppgift som speglar sin tids värderingar.

Som oberoende aktör vill IVA föra fram ny kunskap, initiera debatt och vara en plattform där aktörer möts och provar nya samarbetsmetoder.

KUNGL. INGENJÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN

med stöd av

